

LANDSBYGDSPOLITISKT HANDLINGSPROGRAM

BESLUTAD AV KRISTDEMOKRATERNAS PARTISTYRELSE 25 MARS 2022

LANDSBYGDSPOLITISKT HANDLINGSPROGRAM

Beslutad av Kristdemokraternas partistyrelse 25 mars 2022

HJÄRTLANDET

Målet för kristdemokratisk politik är det gemensamma bästa. Det innebär att hela landet ska leva. Så är det inte nu. Med "Hjärtlandet" menar vi de stora delar av landet som ofta glöms bort, inte bara i debatten utan även i de politiska beslut som fattas. Vi vill med vår politik brygga över den klyfta som riskerar att öppna sig och ställa stad mot land. Risker för polarisering ökar inte minst vid uttalanden av landets dåvarandestatsminister Stefan Löfvén att landsbygden ska fungera "när stockholmarna ska koppla av". Hjärtlandet är inte bara en idyll. Det är en levande, företagsam del av Sverige där stora delar av befolkningen har släktband bara några generationer bort.

Inledningsvis behöver man förstå att "landsbygd" är lika heterogent som "stad" varför det inte finns en lösning för alla landsbygdsbor. T.ex. finns det landsbygder väldigt nära stora städer där varken mobiltäckning eller bredband fungerar, samtidigt som det finns landsbygder tiotals mil från närmsta storstad där de sakerna fungerar felfritt.

Kristdemokratisk politik vill skapa förutsättningar för alla som lever inom Sveriges gränser att kunna förverkliga grundläggande värden. Det gäller själva livet med friskvård och sjukvård, kunskap med skola och högre utbildning, trygghet med polis och rättsväsende, frihet med kommunikationer och drivmedel till rimliga priser, miljö med hållbar och livskraftig natur. Jordbruk, skogsbruk, fiske, jakt, handel, entreprenörskap, kommunal service, äganderätt, allemansrätt, boende, infrastruktur, energiförsörjning, allt måste värnas och utvecklas för att hjärtlandet ska kunna vara det hjärta som syresätter och ger liv till hela Sverige.

I det här landsbygdspolitiska handlingsprogrammet presenteras Kristdemokraternas vilja med landsbygdspolitiken. Vi beskriver ett antal områden och presenterar konkreta förslag som vi kommer att arbeta för att genomföra under nästa mandatperiod. Avgränsningar är gjorda och fler kristdemokratiska förslag på området finns bland annat i Landsbygdspolitiska rapporten som antogs av rikstinget 2019 och partiets utgiftområdesmotioner i riksdagen.

PETER KULLGREN

PARTISEKRETERARE

Hjärtlandet	3
Prioriterade förslag för landsbygdsutveckling	6
De gröna näringarna	7
Jordbruk	7
Olika produktionssystem	8
Livsmedelsstrategin och försörjningsförmågan	8
Yrkets status	9
Småskalig livsmedelsförädling	10
Möjliggör för fler anställda att deläga	10
Vägen mot fossiloberoende jordbruk	11
Lantbrukets lönsamhet	12
Viltstammar i balans	12
Rovdjur	13
Skogsbruk	13
Det kustnära fisket	15
Värnad äganderätt	15
Infrastruktur	15
Vägarna	16
Järnvägen	16
Reduktionsplikten och omställningstakten	17
Inrikesflyget, nuläge och framtid	18
Bredband på landsbygden	19
Tryggheten	19
Internationella brottsnätverk	19
Polisen på landsbygden	20
Stärkt nödvärnsrätt	20
Energifrågan	20
Tillgång till stabil elförsörjning	20
Vem ska betala för elnätet?	21
Den förnybara elproduktionens effekter på elnätet och närboende	21
Småskalig vattenkraft	22
Boende på landsbygden	23
Bebyggelse	23
Samhällsservice/vård/omsorg/skola	23
Strandskydd och biotopskydd	24
Allemansrätten	25
Jaktens villkor	25
Det allmänna uppdraget	25
Balansen i viltförvaltningsdelegationerna	26
Norra Sveriges konflikter	26
God myndighetsutövning	26
Tillståndsprövning	27
Exempel på mindre lyckad politik och myndighetsutövning	28

PRIORITERADE FÖRSLAG FÖR LANDSBYGDSUTVECKLING

- Öka Sveriges självförsörjning av livsmedel
- Öka skyndsamt beredskapslagringen av insatsvaror för att kunna hålla igång den svenska livsmedelsproduktionen även i en händelse av stängda gränser eller kraftigt störd utrikeshandel
- Förbättra det svenska lantbrukets konkurrenskraft gentemot övriga länder i EU genom att i ökad utsträckning harmonisera skatter, byråkrati och regler inom samtliga områden
- Återinför tjänstemannaansvaret samt ställ krav att myndighetschefer på alla nivåer ser till att underställd personal som uppenbart brister i sin opartiskhet eller service inte får handlägga enskilda ärenden
- Stärk de svenska skogsägarna och skogsbruket. Skogsvårdslagens två pelare produktion och naturvård ska ses som jämbördiga
- Bekämpa brottsligheten, inte minst de internationella stöldligorna, på landsbygden genom en större polisnärvaro
- Samförvaltningen med den norska vargstammen på en nivå om 210 djur, där Sverige tar ansvar för 170 djur
- Sänk kostnaderna för drivmedel genom sänkt skatt och följ EU:s mål inom reduktionsplikten. Det skapar en rimlig situation för Sveriges företagare och landsbygdsbor
- Låt frivillighet och samförstånd vara regel när samhället på olika sätt vill skydda olika naturvärden
- Öka det statliga stödet till enskilda vägar
- Avbryt planeringen av nya stambanor för höghastighetståg
- Fortsatt stöd för bredbandsutbyggnad samt förenkla anslutning över kommungräns
- Jämlig vård i hela landet – avskaffa regionernas sjukvårdsansvar
- Öka tillgängligheten till vård på landsbygden genom exempelvis ambulerande vårdcentraler
- Öka tryggheten vid behov av akutsjukvård på landsbygden genom förstärkt ambulansverksamhet både i luften och på marken
- Gör en större översyn kring hela hanteringen av enskilda avlopp
- Koncentrera handläggning och beslut av miljötillstånd till några utvalda miljöprövningsdelegationer och inför maxtid för prövningen till 12 månader gällande djurhållning

DE GRÖNA NÄRINGARNA

De gröna näringarna tillför samhället så mycket mer än mat och trävaruprodukter. Blommor, trädgårdsväxter, öppna landskap, biologisk mångfald samt export- och skatteintäkter är sådant som också produceras av de företagen. När skogs- och markbränder härjar är det lantbrukare och entreprenörer på landsbygden som hjälper räddningstjänsten med gödseltunnor för att vattna längs vägar och skydda enskilda gårdar och hus, skogsmaskiner för att hugga brandgator och lokala nätverk för att guida räddningsinsatserna. Långsiktiga och konkurrenskraftiga villkor för företagen på landsbygden är den första länken i kedjan för att skapa försörjningstrygghet inom livsmedelsområdet.

JORDBRUK

Jordbruket och trädgårdsnäringen är grunden för landets livsmedelsförsörjning. Även om inte produktionen kräver så stor andel av arbetskraften som för 100 år sedan så skapar det istället många arbetstillfällen i transport- och förädlingsleden före och efter primärproduktionen. Det skapar också en hel rad kollektiva nyttigheter som öppna landskap, biologisk mångfald och skatteintäkter.

Sett i backspegeln har svenskt lantbruk egentligen inte sedan 80-talet genererat den lönsamhet som krävs för ett sunt företagande. Självklart har olika produktionsgrenar haft tider när det varit uppåt men på det stora hela fattas lönsamhet i branschen. Stora förhoppningar fanns att EU-inträdet skulle ge en möjlighet att sälja högkvalitativa svenska livsmedel på en större marknad. De förhoppningarna har tyvärr slagit helt fel. Istället kommer det in mängder med billiga livsmedel från Europa och övriga världen som produceras med andra förutsättningar och krav jämfört med i Sverige.

Sverige har valt en väldigt progressiv politik när det gäller saker som påverkar jordbruket. Särskilt på djurskydds- men även på miljöområdet. Kostnadsläget i övrigt för t.ex. löner gör att den sammantagna konkurrenssituationen jämfört med andra länder i EU är svag.

Kristdemokraterna vill undanröja krav där Sverige skiljer sig väsentligt från övriga EU. Som exempel vill vi se lättnader i kravet om betesdrift för mjölkkor då djurvälståndet går att upprätthålla på annat sätt, t.ex. genom stallens utformning och inredning. Det stora flertalet mjölkbönder som ändå kommer låta korna gå på bete får då möjlighet till samma ekonomiska ersättning som sina kollegor i andra EU-länder.

Den i Sverige infekterade frågan om Genetiskt Modifierade Organismer (GMO) vill vi föra framåt då GMO-tekniken sannolikt kommer att vara en av nycklarna för att hålla livsmedelsproduktionen uppe även när klimatet förändras. Sverige har varit ett stort land när det gäller forskning inom GMO. Metoden CRISPR/Cas9, där man klipper i gener men inte för in någon främmande DNA räknas ändå som GMO. Metoden tilldelades Nobelpriset i kemi år 2020, till bl.a. en Umeåstationerad forskare men grödorna är ändå inte godkända för användning i Sverige.

KD vill: Ta bort särkrav gentemot andra EU-länder som sänker lantbrukets konkurrenskraft

KD vill: Ge möjlighet till undantag från beteskravet för mjölkkor om vissa krav är uppfyllda för att upprätthålla djurvälståndet

KD vill: Driva GMO-frågan på vetenskapliga argument istället för de känslomässiga som till stor del styr debatt och beslut i dagsläget

OLIKA PRODUKTIONSSYSTEM

Oavsett om man producerar med konventionella eller ekologiska metoder sker det i Sverige under hårda miljö- och livsmedelsregler. Produktionsformerna har för- och nackdelar inom olika områden. Kristdemokraterna anser inte att den ena eller andra metod enensidigt ska premieras vid till exempel offentliga upphandlingar.

LIVSMEDELSSTRATEGIN OCH FÖRSÖRJNINGSFÖRMÅGAN

Sommaren 2017 beslutade riksdagen om en nationell livsmedelsstrategi. Det var ett besked som glädde och skapade framtidstro i näringen. En förståelse för att det tar tid att se verklig förändring har efter snart fem år utan några förändringar på gårdsnivå bytts till en ilska och misstro om politiken verkligen menar allvar med målet:

Det övergripande målet för livsmedelsstrategin ska vara en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan. En produktionsökning skulle kunna bidra till en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska.

För att vända den negativa utvecklingen och uppnå målen om en ökad livsmedelsproduktion behöver livsmedelsstrategin revideras och skrivningarna om ökad produktion måste ges tyngre juridisk status gentemot andra lagar och regler. Relevanta myndigheter behöver ha inskrivet att alla deras beslut ska prövas mot målen i den svenska livsmedelsstrategin. Beslut som påverkar målen i livsmedelsstrategin negativt ska särskilt motiveras.

De senaste åren har bondens del av matkronan (hur stor andel av konsumenternas totala livsmedelskonsumtion i kronor som hamnar i livsmedelskedjans olika delar) legat på omkring 9 procent, vilket är en halvering jämfört med när undersökningarna började göras i mitten av 90-talet. Ska lantbrukarna se en framtidstro måste andelen öka. Bonden har extremt stora investeringar sett till omsättningen, likaså har bonden den största risken då i princip alla produktionsgrenar är högexponerade för vädret. En ökad andel av matkronan uppnås genom bättre betalt för de produkter man säljer men även genom att mer av konsumtionen består av inhemskt producerade råvaror, inte minst den offentliga upphandlingen. Även förädlingsledets andel behöver öka om vi inte ska riskera att tappa kapacitet och produktionsanläggningar. Vi vill se ett mål att matkronans andel stiger med en procent årligen för vardera primärproduktionen och förädlingsled.

Den säkerhetspolitiska oro som råder nu (första kvartalet 2022) ger en ökad medvetenhet att Sverige som land behöver se över sin försörjningstrygghet, där självförsörjning är en viktig faktor. Det enda sättet att ha en rimlig självförsörjning i en kris- eller krigssituation är att i fredstid ha en stor produktion, både för inhemsk konsumtion och för export.

I dagsläget finns beredskapslagring av ungefär tre månaders drivmedelsförbrukning. Regionerna och Folkhälsomyndigheten har ansvar för lagring av viss sjukvårdsmateriel och mediciner. Vi vill därför skyndsamt öka beredskapslagringen av i första hand viktiga insatsvaror så att både primärproduktion och förädling av livsmedel kan hållas igång. Beredskapslager behöver inte byggas genom att fylla berggrum med förnödenheter. KD vill följa Finlands exempel och skapa beredskapslagerhållning genom att ålägga marknadens aktörer att alltid hålla en viss volym av strategiskt viktiga livsmedel och insatsmedel i lager och för detta erhålla ersättning från staten. Då får man automatiskt lagret utbytt genom en naturlig omsättning, lagren spridda över hela Sverige och behöver inte bygga fysiska lager.

En av de produkter som har en viktig plats i både livsmedelssystemet, skogsbruket och för energiändamål är torv. Både för plantskolor och produktion av livsmedel är torv en produkt som används vid plantering. Torv fungerar också bra vid bibränslebaserad värmeproduktion då det används för att toppa förbränningen och gör att man får ut mer energi ur den övriga råvaran. Branschen jobbar nu i motvind med svåra tillståndsprocesser.

KD VILL: Att alla myndigheter vid beslut som påverkar primärproduktion och övriga led i livsmedelskedjan bedömer om beslutet innebär steg i Livsmedelsstrategins riktning, annars ska beslutet kompletteras med en motivering varför man går emot det av riksdagen fattade beslutet

KD VILL: Ge stöd till kommuner och regioner hur man kan utforma upphandlingsunderlag som ger mer svenskodlade produkter

KD VILL: Att de första leden i livsmedelskedjan ska få en större andel av matkronan

KD VILL: Skyndsamt öka beredskapslagringen av insatsvaror för att kunna hålla igång livsmedelsproduktionen även i en händelse av stängda gränser eller kraftigt störd utrikeshandel

YRKETS STATUS

Ofta antyds från olika håll att lågutbildade eller personer som av annan anledning står långt från arbetsmarknaden borde erbjudas jobb inom de gröna näringarna. Dagens livsmedelsproduktion är till stora delar högteknologisk, oavsett om det är djurhållning eller odling. Dessutom måste personalen kunna lösa en mängd olika arbetsuppgifter, särskilt på de mindre gårdarna, så bilden om "enkla jobb" stämmer bara till viss del.

Unga intresserade som så väl behövs i näringen riskeras att tappas till andra branscher när talet om "enkla jobb" basuneras ut på samma gång som sviktande lönsamheten ger en krisstämpel och låg framtidstro i hela branschen.

Samtidig ser KD att det alltså finns kvar en del repetitiva enklare jobb i de gröna näringarna, framförallt inom skogsskötsel och frukt, bär och grönsaksodlingen. För dessa jobb krävs ingen gymnasiekompetens utan god grundfysik, viljan att jobba utomhus och acceptabel språkförmåga i svenska för att kunna förstå instruktioner och enklare kommunikation. KD ser att det är resursslöseri med humankapital att vi har människor som stadigvarande befinner sig i Sverige och av olika skäl inte kan, får eller ibland vill utföra dessa jobb.

I synnerhet lantbruket är en småföretagarbransch med många deltidsföretagare och företagare med ingen eller möjligen någon anställd. Dagens praktiska gymnasieprogram bygger på arbetslivets medverkan genom att arbetslivet ställer upp med praktikplatser och ingår i lokala programråd. Detta är enklare i storskaliga branscher som bygg, vård eller industri där olika branschföreträdare hanterar programråd, och företagen har administrativa rutiner och särskilt tilldelade medarbetare för att introducera nya medarbetare och praktikanter.

Vikten av att det finns naturbruksgymnasier över hela landet ska inte underskattas. Även om det finns riksintag på många skolor kan det för många elever kännas tryggare att gå på en skola i sitt eget län. Naturbruksgymnasierna är också ett viktigt skyltfönster för hela

näringsen och ofta en självklar samlingsplats för näringsens olika möten och mässor. Det behövs också större resurser att genomföra vuxenutbildningar för att underlätta för yrkesbytare som vill in i branschen.

KD VILL: Att naturbruksutbildningen ska leda till goda yrkeskunskaper och anställningsbara personer med behörighet att kunna göra utbildningskarriär till högskola/universitet och akademiska yrken inom gröna sektorn

KD VILL: Att vuxenutbildningar anordnas inom jord, skog och trädgård för att möjliggöra för yrkesbytare

KD VILL: Stärka arbetslivets medverkan genom att höja statusen på praktikvärdar och utreda möjligheten för mera solidarisk finansiering av arbetslivets insats i form av praktikplatser och medverkan i lokala programråd etc.

SMÅSKALIG LIVSMEDELSFÖRÄDLING

Förädling av gårdens djur eller andra produkter ser vi tyvärr inte så mycket av i Sverige som vi borde göra. Många konsumenter efterfrågar det lokalproducerade och närodlade, man vill veta var maten kommer ifrån. Vi tror att många lantbrukare och trädgårdsföretagare skulle vilja satsa men man vågar inte då man ser en verklighet av administration, byråkrati, regler och avgifter framför sig. Redan primärproduktionen av livsmedel är omgärdad av mycket regler och vid förädling till färdiga livsmedel så stiger kraven ytterligare.

En ologisk regel är att en mathantverkare med höns får sälja ägg från gården men inte använda de egna äggen i sin hantverksmässiga livsmedelsproduktion. Likaså finns det kostsamma krav på regelbundna kontroller av vattnet, branschen själv menar att ett prov per år skulle vara fullt tillräckligt för verksamheterna. Även den lagstadgade veterinärkontrollen vid slakt är ett hinder då det innebär höga kostnader. Att livsmedel inte får vara hälsoskadliga är självklart men i många fall blir kraven så höga att företagen tappar engagemanget. Förekomsten av livsmedelsburen smitta från småskaliga producenter har historiskt inte varit ett stort problem. Vi vill att Livsmedelsverket, tillsammans med de småskaligas branschorganisationer arbetar fram förenklingsförslag som underlättar för branschen men inte ger någon ökad risk för livsmedelssäkerheten

Vi vill se fler småskaliga livsmedelsproducenter, av flera anledningar. Det är ett bra sätt att marknadsföra svenska mervärden i produktionen, det håller ett viktigt hantverkskunnande vid liv och det kan t.o.m. spela en viktig roll i händelse av kris då verksamheter kan växla upp och bidra med livsmedel i närområdet.

KD VILL: verka för förenklingar inom livsmedelsområdet för att ge bättre förutsättningar för den småskaliga livsmedelsförädlingen

MÖJLIGGÖR FÖR FLER ANSTÄLLDA ATT DELÄGA

För att fler ska kunna ta del av ägandet är möjligheten till personalägande en viktig faktor. Sverige ligger dåligt till i en internationell jämförelse när det kommer till anställdas möjlighet att äga aktier i det företag de jobbar för. Dessutom riskerar många svenska företag att behöva läggas ner, helt i onödan, eftersom många företagare förväntas gå i pension inom kort. Problemet är som störst i glesbygdsområden – i övre Norrland har nästan hälften av företagarna passerat pensionsåldern. Fler än var femte företagare planerar att dra sig tillbaka de närmaste fem åren och en tredjedel tror att deras företag kommer behöva läggas ner.

Det finns flera internationella exempel på hur personalägande kan underlättas. En modell som är vanlig i USA är den så kallade ESOP-modellen (Employee Stock Ownership Plans). Den går ut på att de anställda köper företaget, inte för egna pengar, utan via en stiftelse som kan ta lån med bolaget som säkerhet. Lånet återbetalas genom att företaget årligen avdragsgillt avsätter medel till stiftelsen.

ESOP används av nära 7000 amerikanska företag, och i 60 procent av dessa äger personalen en majoritet av aktierna. ESOP-modellen används både när personal tagit över små familjeföretag och större företag. Forskning visar att företag som använt ESOP-modellen fungerar minst lika bra som deras konkurrenter. Personalägandet har visat sig ha en liten men positiv effekt på företagets resultat. Företag med ESOP-program anställer något fler årligen, de anställda har 5 - 12 procent högre löner och trivs bättre. Dessutom får personalen en andel i vinsten och en röst vid bolagsstämman.

I Sverige finns ett antal osäkerheter kopplat till skatte- och kreditlagstiftning som gör att modellen inte kommer till användning, vilket är orsak till att KD föreslår reformer på området.

KD VILL: Att de osäkerheter modellen idag brottas med löses

KD VILL: Att en utredning ser över hur ägarskiften av olika slag där personalen tar över verksamheten bäst kan främjas i en svensk kontext

VÄGEN MOT FOSSILOBEROENDE JORDBRUK

Den 30 juli 2021 presenterades utredningsbetänkandet "Vägen mot fossiloberoende jordbruk". Där presenteras ett antal förslag och rekommendationer för att ta steg mot ett fossiloberoende jordbruk. För att inte försämra konkurrenskraft och lönsamhet föreslås ett "jordbruksavdrag" om 7 procent som ett skatteavdrag på företagets intäkter. Förslaget beräknas tillföra näringen omkring 2 miljarder kronor per år. Jordbruksavdraget beräknas införas när den nuvarande dieselskatteåterbetalningen tas bort, KD ser gärna att det införs snarast. Även om det inte är precis samma företag som har den högsta bränslekostnaden som får störst jordbruksavdrag är det ett steg i rätt riktning. EU kommer att se jordbruksavdraget som ett statsstöd varför det kommer att behöva anmälas och ett införande godkännas av EU.

Det finns en oro bland landsbygdsföretagarna att samhället kommer att driva på mot ett totalt stopp av förbränningsmotorer i en allt för snabb takt. För fältarbeten inom jordbruket och för skogsbrukets behov finns inte något alternativ i dagsläget. Att använda eldrivna traktorer storskaligt ligger många år fram i tiden. Då traktorer i allmänhet har väldigt lång "tjänstgöringstid" på gårdarna skulle det dessutom vara en otjänst mot miljön och stor kapitalförstörelse om Sverige i sin iver att minska klimatförändringen fasar ut fullt fungerande maskiner för att de har en förbränningsmotor. Enligt de globala hållbarhetsmålen ska alla tre dimensioner finnas med i de beslut som fattas, bl.a. den ekonomiska, inte bara den ekologiska (klimataspekten) som ges ett stort utrymme idag. Kristdemokraterna anser att det är klimatpåverkande fossila bränslen som är problemet, inte motorn.

KD VILL: Att det jordbruksavdrag som föreslås i "Vägen mot fossiloberoende jordbruk" snarast införs

KD VILL: Ta fler hänsyn än bara klimatet när det handlar om omställningstakten i Sverige

KD VILL: Driva utvecklingen mot ett fossiloberoende samhälle på ett sätt där inte företag och privatpersoner drabbas orimligt hårt.

LANTBRUKETS LÖNSAMHET

Livsmedelsproduktionen är den absolut viktigaste av alla näringar, det vet alla som lever eller levt i ett land med livsmedelsbrist. Därför är det en paradox att just de som producerar livsmedel så sällan har riktigt god lönsamhet i företagen. Just nu (första kvartalet 2022) drabbas jordbruket av en sällan tidigare skådad uppgång i pris vad gäller insatsvaror. Inte alla branscher har sett samma uppgång i pris på de produkter som produceras varför läget är ansträngt hos många och framtidstron är låg.

Med de förväntade klimatförändringarna skulle många företag behöva investera i både dikning och täckdikning men det är en dyr och långsiktig investering som kan vara väldigt svår att prioritera med dagens ekonomi och osäkerhet kring framtiden för företaget. Även tork- och lagringsmöjligheter för skörden skulle behöva förbättras på många gårdar men byggnader är också något som lönsamheten inte alltid bär. De allt större slagen mellan goda och dåliga år, drivet av vädermässiga, och marknadsmässiga variationer gör att KD vill införa motsvarande det gamla skogskontot för jordbruk som underlättar periodisering av resultat mellan olika år för avsättning till kommande investeringar.

Befintliga punktskatter på drivmedel och el är en del av det som tynger branschen. Men KD anser att det också behövs en total översyn av hela skattesystemet. Även för att underlätta för nya och yngre företagare i branschen behöver skattesystemet ses över och anpassas utifrån detta. Ett reformerat, höjt grundavdrag kan underlätta för nya företagare första åren om man inte behöver skatta fram så mycket lön. Man kan också överväga en förändrad reavinstbeskattning för att underlätta för äldre att sälja till någon ny som vill in i sektorn.

KD VILL: Pröva möjligheten att införa ett motsvarande skogskonto för jordbruk för att bättre tackla variationer mellan åren, samt införa stötdämpare gällande energibeskattnings av el för att minska kostnadstopparna

VILTSTAMMAR I BALANS

Den svenska jaktlagen är skriven i en tid av svaga viltstammar, den fokuserar därför mer på hur viltstammarna ska kunna bli starkare än hur de ska kunna hållas på tolerabla nivåer. Allt för stora stammar, oavsett vilket vilt det handlar om, förorsakar fler trafikolyckor, större skador inom jord- och skogsbruk liksom övriga samhället. Då viltet är en nationell angelägenhet anser vi att frågan ska hanteras nationellt och med så stort regionalt och lokalt inflytande som möjligt.

Klöviltet ger enorma skador i jord- och skogsbruket. Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) har undersökt omfattningen av vildsvinsskador inom jordbruket under ett antal år. Kostnaden har beräknats till mellan 1 och 1,5 miljarder kr/år. Dov- och kronvilt förorsakar dessutom stora betesskador på både vallar och övriga odlade grödor, problem som är väldigt koncentrerade till vissa områden i landet. Inom skogsbruket beräknas betesskadorna av klövilt innebära kostnader för miljarder årligen.

Även fåglar kan ställa till stora skador i jordbruket. Grödorna är utsatta framförallt vår – försommar och i samband med skörd. Det handlar både om att fåglarna betar väldigt hårt eller äter upp potatis men det finns även stor risk för smittspridning och kvalitetsförsämringar när fåglarna släpper sin avföring i gröda eller gröda som slagits för att torka. Fridlysningen av i dagsläget starka fågelpopulationer måste ge enklare möjlighet till skydds jakt för att hålla skadorna på acceptabla nivåer.

Jägare, markägare, lantbrukare och samhället måste hitta en toleransnivå för viltskador som alla kan acceptera. Först då går det att reglera jakten på ett rimligt sätt. En anpassad licensjakt men också enklare möjligheten till skydds jakt är verktygen att nå dit.

KD VILL: Ha utpekade toleransnivåer för viltskador som alla inblandade ska sträva efter att hålla sig under

KD VILL: Förenkla för skydds jakt även på fridlysta fåglar om populationen är stor

ROVDJUR

Rovdjuren försämrar möjligheterna till djurhållning med betesdrift liksom de förorsakar stora förluster inom rennäringen som är helt betesbaserad. Vi vill sänka den svenska vargstammen till 170 djur, den lägsta nivå som angavs i riksdagsbeslutet 2013 och som är tillräcklig för att behålla en sund genetik i stammen (Gynnsam bevarandestatus). För björn anses Gynnsam bevarandestatus vara 1 400 djur och vi vill ner till den nivån för att minska skadorna.

Det behöver vara en samförvaltning av vargstammen på den skandinaviska halvön. Sverige och Norge har skrivit under Bernkonventionen och där står det tydligt att stammar som går över nationsgränser ska förvaltas som en stam, vi har alltså bundit oss till det men gör det inte.

Både björn och varg ger upphov till stor påverkan på trygghet hos invånarna i områden där de finns. Liksom stora problem för jakten då särskilt varg tar jakthundar i markerna. Även privatpersoner som rastat sin hund har fått hunden tagen av varg. Vi menar att föräldrar i hela landet tryggt ska kunna låta barnen gå till skolbussen eller på landsbygden låta sitt spädbarn sova middag i barnvagnen ute i trädgården.

Möjligheten till överklagande av beslut om skydds jakt måste regleras så att intressegrupper som ej direkt berörs inte kan obstruera jakten

KD VILL: Att vargen samförvaltas med den norska vargstammen på en nivå om 210 djur, där Sverige tar ansvar för 170 djur

KD VILL: Sänka den svenska björnstammen till 1 400 djur

KD VILL: Se över vilka som ges rätt att överklaga beslut i jaktfrågor

SKOGSBRUK

Förvaltarskapstanken är en av Kristdemokratiens grundprinciper och den säger att människan har ett ansvar att bruka och bevara, i stället för att förbruka och förstöra.

Förvaltarskapstanken omfattar samhällets alla områden – vår miljö, våra naturresurser, vår kultur och våra egna personliga resurser.

Privat ägande och brukande av mark stärker samhället. Ägarkoncentration är ett problem i sig, även när det gäller staten som ägare. Kristdemokraterna föreslår att Sveaskog får i uppdrag att sälja 30 000 ha produktiv skogsmark per år till privata markägare. Intäkterna ska ges som utdelning till staten.

Skogen och skogsprodukterna har under decennier varit en av Sveriges viktigaste tillgångar, inte minst när det gäller export. Bara exportvärdet för skogsnäringens produkter motsvarade år 2020 över två gånger mer än regionernas totala kostnader för primärvård. Ungefär hälften

av den svenska skogen ägs av ca 330 000 privata skogsägare. Denna mångfald av skogsägare borgar för ett differentierat brukande och en fantastisk biologisk mångfald.

Principen ”Frihet under ansvar” har fungerat bra i det svenska skogsbruket. Vi anser att Skogsvårdslagen som väger intressena produktion och naturvård på ett bra sätt får stå tillbaka allt för mycket för Miljöbalken. Hänsyn ska tas, men den får inte inskränka oproportionerligt i människors ägande och brukande på ett sätt som gör syftet kontraproduktivt.

Den svenska skogen ser olika ut i olika delar av landet. Ännu större skillnad finns mellan skog i Sverige och skog i andra EU-länder vilket gör att skogspolitik bör vara nationell och inte regleras på EU-nivå. Tvärtom bör subsidiaritetsprincipen gälla, alltså att beslut bör fattas på lägsta möjliga nivå så att det går att ta hänsyn till skillnader i varje enskilt fall.

Ett klokt brukande av skogen ger många miljö- och klimatfördelar. Träd i god tillväxt tar upp mer koldioxid än äldre träd. Genom att bygga hus och andra produkter i trä lagras den bundna koldioxiden och försvinner alltså från atmosfären. Genom att bygga i trä minskar vi också uttaget av ändliga resurser (kalk och järnmalm) från jordskorpan och undviker stora utsläpp av klimatgaser (Stålindustrin har fossilfri tillverkning på gång men det kommer att bli väldigt dyrt och kräva mycket el). Användning av sågade trävaror vid byggande ger också restprodukter som kan användas för tillverkning av bränsle, drivmedel och en lång rad andra produkter.

Vid avverkningsanmälningar har det närmast blivit regel att olika intressegrupper gör insatser för att omintetgöra skogsägarens planer. De ”inventerar” markerna och rapporterar fynd av fåglar och växter, fynd som sedan gör att avverkningen stoppas. KD vill att rätten för olika organisationer att överklaga beslut behöver ses över och bli mer rimlig än idag, då den ger utdragna domstolsprocesser i alltför många fall. Till myndigheten inkomna handlingar som har med näringsverksamhet (skogsbruk) att göra bör ses som arbetsmaterial och inte omfattas av offentlighetsprincipen förrän ansökan beslutats.

KD VILL: Stå upp för en utveckling av Sveriges skogsbruk med respekt för det lokala ägandet och brukandet. Mer skog ska brukas lokalt och myndigheterna ska stötta utifrån ett differentierat ägande

KD VILL: Verka för att skogsskötsel och miljö inte ska vara varandras motsatser – utan varandras förutsättningar. Förvaltarens tanken, Subsidiaritetsprincipen och mer frihet under ansvar skapar mångfald – både ekonomiskt och biologiskt.

KD VILL: Att skogsägare ges förtroendet att utföra mer av naturvårdsskötseln istället för att skog med höga naturvårdsvärden ska lösas in av staten. Myndigheter ska stötta informativt och skogsägare ska ersättas ekonomiskt för viktiga natur- och kultursvårdsinsatser samt för begränsningar i sitt brukande

KD VILL: Verka för ett ökat byggande i trä vilket ger dubbel klimatnytta

KD VILL: Att rätten för olika organisationer att överklaga beslut ses över och bli mer rimlig än idag, då den förorsakar utdragna domstolsprocesser i alltför många fall

KD VILL: Att avverkningsanmälningar ska betraktas som arbetsmaterial och inte vara offentlig handling förrän beslut fattats

DET KUSTNÄRA FISKET

Skärgården är en unik del av Sveriges kust. Utmaningarna för skärgårdsboende och -företagande är stora. När det gäller det kustnära fisket finns två allvarliga hot; säl och skarv. Säljaktens förutsättningar behöver stärkas då sälen förorsakar stora problem för fisket men även för arten själv genom att den tömmer fiskebestånd och skapar svält inom arten. Även skarven fiskar helt slut i de vatten den har sina kolonier dessutom förstör den totalt de områden där den häckar genom dess avföring som helt täcker mark och växtlighet.

KD VILL: Utöver bidraget för att destruera skjutna sälar även införa en skottpeng på säl

KD VILL: Underlätta pickning av skarvägg

VÄRNAD ÄGANDERÄTT

När samhället av någon anledning behöver mark finns i vissa fall möjlighet till expropriation (tvångsinlösen). Markägaren får då en ersättning på 125 procent av ett fastställt marknadsvärde, som grundar sig på den pågående markanvändningen. Det finns exempel när åkermark exproprierats och den matjord som schaktats bort av exploatören kunnat säljas för ett högre belopp än ersättningen till markägaren. Det är inte rättssäkert att med lagen i ryggen tillskansa sig mark och så fort klassningen som åkermark hävts kunna tjäna pengar på det.

Många skogsägare känner att deras äganderätt är starkt hotad. Skogen kan ha gått i arv under generationer och förvaltats på ett klokt sätt. Tidigare generationers sätt att bruka skogen kan ha skapat naturvärden som myndigheter eller intresseorganisationer nu vill skydda när skogsägaren vill avverka.

Den ordning som råder nu med olika typer av naturskydd är inte rättssäker då en skogsägare i vissa fall kan förbjudas att avverka men inte heller får ersättning för den ekonomiska skadan. Kristdemokraterna anser att frivillighet ska vara grundregeln när samhället vill lägga olika typer av restriktioner inom skogsbruket. Den som köpt skog som en etisk och miljömässigt hållbar pensionsförsäkring riskerar med rådande ordning att bli utan pension. Äganderätten är grundlagsskyddad och staten ska inte kunna inskränka äganderätten utan att erbjuda ersättning för intrånget.

Samhället har höga ambitioner kring skogs- och naturvårdspolitiken. KD menar att det finns mer eller mindre viktiga naturområden att bevara. För att staten ska tvingas sätta ner foten vad som är viktigt att på olika sätt skydda ska det aldrig kunna utfärdas restriktioner utan ersättning.

KD VILL: Att priset för åkermark vid expropriation aldrig ska understiga värdet av de naturmaterial som marken innehåller

KD VILL: Att frivillighet ska vara regel när samhället på olika sätt avser att lägga restriktioner på enskilda markägares skog

KD VILL: Att det inte ska kunna läggas oproportionerliga restriktioner för skogsbruket utan ersättning

INFRASTRUKTUR

Infrastruktur är ett vitt begrepp men helt centralt för all form av förflyttning i samhället, oavsett om det är personer, varor, brev, post, elektricitet eller digitala meddelanden. Det

totala statliga, kommunala och enskilda vägnätet som uppbär statsbidrag är ca 220 800 km, järnvägsnätet är knappt 15 560. I den statliga planeringsramen för väg- och järnvägsunderhåll perioden 2022 - 2033 anges att vägnätet ska få 197 miljarder kronor och järnvägsnätet 165 miljarder kronor. Det gör att ett fjorton gånger längre vägnät där det absolut mesta transportarbetet sker bara får ca 20 procent mer pengar än järnvägen.

VÄGARNA

Det finns tre olika typer av vägar; statliga, kommunala och enskilda. De enskilda vägar som får statsbidrag utgör ungefär en tredjedel av längden på statliga och kommunala vägar. De enskilda vägarna är mycket viktiga för boende och företagande på landsbygden. En undersökning av LRF/Landja Marknadsanalys hösten 2020 visade att 90 procent av Sveriges lantbrukare använder det enskilda vägnätet i sin dagliga verksamhet.

Riksförbundet Enskilda Vägar uppger att det finns omkring 28 000 mil enskilda vägar, varav ca 7 700 mil erhåller statsbidrag. Därutöver finns ca 15 000 mil skogsbilvägar. Alla dessa vägar är viktiga för jord- och skogsbruket men också för övrigt näringsliv och privatpersoner på landsbygden. Många som vill ta del av den svenska allemansrätten använder enskilda vägar för att ta sig ut till den egentliga startpunkten för svamp- och bärplockning eller bara en hälsobringande skogspromenad.

Kristdemokraterna satsar i sin kommittémotion 2021/22 465 miljoner mer perioden 2022 - 2024.

Vägunderhållet är på allt för många vägar under all kritik. På vissa så till den grad att hastigheter sänks eller föreslås att sänkas. Resurserna till vägunderhåll och väginvesteringar måste öka.

KD VILL: Att när en offentlig väg av någon anledning överförs till ett enskilt huvudmannaskap så skall den juridiska prövningen vid tvist antingen hanteras av en utpekad mark- och miljödomstol eller av kammarrätten.

KD VILL: Öka anslagen till de enskilda vägarna

KD VILL: Öka resurserna till underhåll och investeringar av statliga och kommunala vägar för att undvika hastighetssänkningar

JÄRNVÄGEN

Järnvägsresandet ökar i Sverige, främst regionalt. Vi vill tillåta längre och tyngre godståg för effektivare transporter. För att klara framtidens trafik vill vi prioritera underhåll och en fortsatt upprustning av befintliga järnvägar, samt utbyggnad av nya sträckor som behövs för att öka kapaciteten och funktionaliteten i det svenska järnvägsnätet.

Det svenska järnvägsnätet lider, liksom vägnätet, av en underhållsskuld och det påpekas av Trafikverket att järnvägsnätet börjar tappa funktioner som tidigare byggts upp. Att låta skulden växa ytterligare kommer att bli ytterst kostsamt på sikt varför Kristdemokraterna ser behovet att satsa på det befintliga järnvägsnätet.

Kristdemokraterna vill avbryta planeringen av nya stambanor för höghastighetståg eftersom det är ett förslag grundat på extremt stora osäkerheter kring kostnader och finansiering. Projektet riskerar att tränga ut resurser för både underhåll och upprustning av befintlig järnväg samt utbyggnad av nya sträckor.

KD VILL: Stärka godsstråket genom hela landet för att på så sätt underlätta för näringslivet att skicka gods till kontinenten med tåg

KD VILL: Avbryta planeringen av nya stambanor för höghastighetståg eftersom den totala samhälls- och miljönyttan är osäker, särskilt med tanke på ändrade resmönster efter pandemin. Förslaget riskerar också att sluka alla tillgängliga resurser

KD VILL: Prioritera underhåll och förbättringar av befintlig järnväg samt utbyggnad av nya sträckor som behövs för att öka kapaciteten och funktionaliteten i det svenska järnvägsnätet

BILEN EN NÖDVÄNDIGHET FÖR EN LEVANDE LANDSBYGD

Bilen kommer att finnas kvar även om bränslet kommer att variera över tid. Fordonsflottans omställning bör drivas utifrån brukarnas behov och förutsättningar att använda sig av alternativa drivmedel. Bilens miljöpåverkan handlar till stor del om utsläpp av skadliga partiklar, ett problem som framför allt finns i stadsmiljö. På landsbygden är bilen viktig för att medborgarna skall klara av sin vardag.

Det är bl.a. därför som vi som kristdemokrater arbetar för en ny bränsle- och fordonsbeskattning som tar hänsyn till fordonets miljöprestanda samt var bilen används. Genom att koppla upp bilarna till GPS-systemet kan beskattningen differentieras beroende på tid på dygnet och var bilen används. I praktiken innebär det att vi kommer att sänka beskattningen för de som är beroende av bilen samtidigt som beskattningen blir något högre för de som bor i städer där det finns fungerande kollektivtrafik, cykelleder samt andra alternativ till biltransporter. Förslaget behöver grundligt utredas, särskilt med tanke på den personliga integriteten.

För ungdomar på landsbygden innebär A-traktorn förbättrade möjligheter att ta sig till gymnasieskola, fritidsaktiviteter och feriejobb. Just nu genomför Transportstyrelsen en stor översyn av regelverket kring A-traktorer där man bl.a. ser på en höjd hastighetsgräns men även vilka krav som ska ställas på föraren. Det är en välkommen översyn som KD redan tidigare beslutat att verka för.

KD VILL: Att omställningen till fossilfrihet sker på ett sätt som tar större hänsyn till om det finns realistiska alternativ till bilen

KD VILL: Utreda införandet av en helt ny skattemodell som tar hänsyn till var fordonet används

REDUKTIONSPLIKTEN OCH OMSTÄLLNINGSTAKTEN

Kristdemokraterna står bakom ambitionen att ställa om till ett samhälle utan fossila energikällor och har därför ställt sig bakom en hög takt på omställning, bland annat genom reduktionsplikten som ett viktigt styrmedel. En stor del av det biodrivmedel som blandas in i diesel och bensin är importerat. Om Sverige inte importerar biodrivmedel i lika stor utsträckning kommer det som produceras istället att förbrukas någon annan stans på jorden med exakt samma effekt ur en klimataspekt. Priset har, till följd av en stor efterfrågan och hög beskattning av drivmedel stigit kraftigt med svåra följder för särskilt landsbygdsboende och -företag samt företag inom transportbranschen. Kristdemokraterna har därför föreslagit att sänka reduktionsplikten till EU-nivå, vilket skulle sänka dieselpriiset med omkring 3 kr/liter. (Räknat på bränslepriset februari -22)

Sverige har goda naturgivna möjligheter att tillverka biodrivmedel från både jord- och skogsbruksråvaror. Den kanske mest miljö- och klimatvänliga etanolen i hela världen tillverkas idag i Norrköping. Med en tydlig och långsiktig politisk inriktning kring reduktionsplikten och villkoren för tillverkning kommer den svenska produktionskapaciteten att kunna byggas upp i takt med efterfrågan.

KD VILL: Att Sverige, så länge reduktionsplikten innebär väsentliga fördyringar, följer EU:s målsättning för 2030 inom reduktionsplikten för att skapa en rimlig situation för Sveriges företagare och landsbygdsbor

KD VILL: Ge långsiktiga villkor kring biobränsletillverkning vilket ger ökade satsningar i branschen

KD VILL: Bejaka att förbränningsmotorn kommer att vara en del av vår vardag under många år framåt men att den behöver drivas av inhemskt producerat biobränsle

INRIKESFLYGET, NULÄGE OCH FRAMTID

Sverige är ett till ytan stort land som under överskådlig tid kommer att ha ett behov av flyg som ett komplement till annan kollektiv- och privattrafik.

”Utöver linjetrafik utgör regionala flygplatser en viktig infrastruktur för samhället. De fyller en samhällsviktig funktion för flyg för samhällsskydd och beredskap, sjukvård och tidskritiska transporter.”

Många av landets mindre flygplatser brottas med dålig ekonomi och är helt beroende av kommunala stöd för att kunna hållas i drift. Däremot får kommuner, eller regioner, inte upphandla de flyglinjer man ser skulle vara till mest nytta för det lokala näringslivet eller de som bor i regionen.

Det statliga bolaget Swedavia som sköter driften av de tio största, eller av lokalpolitiska skäl viktigaste, flygplatserna har historiskt gått med ett ekonomiskt överskott. Delar av det överskottet genereras av den trafik som sker från kommunala flygplatser. KD föreslår därför en översyn om Swedavia skulle vara huvudman för fler flygplatser för att kunna dra stordriftsfördelar samt fördela överskottet till de mindre flygplatser som inte bär sig. Utredningen måste naturligtvis beakta den eventuella konflikt som kan bli mellan huvudmannens önskan att driva trafik mellan egna flygplatser och en kommuns eller regions önskan att upphandla flyg på andra destinationer.

Liksom för alla andra fordon så är det drivmedlet som är det viktiga för att minska miljö- och klimatpåverkan. Forskning för fossilfritt flyg pågår och KD vill stötta sådana initiativ.

KD VILL: Ge kommuner och regioner möjlighet att upphandla regional flygtrafik

KD VILL: Utreda om en central huvudman för fler civila flygplatser skulle minska behovet av kommunalt stöd

KD VILL: Stärka forskningen avseende elflyg samt alternativa bränslen i syfte att flyget i framtiden blir fossilfritt

BREDBAND PÅ LANDSBYGDEN

Bredband är i praktiken nödvändigt för ett modernt boende eller företagande. Fortfarande finns många som saknar möjligheterna som en stabil, snabb internetuppkoppling innebär. På landsbygden saknas ofta förutsättningarna för en marknadsdriven utbyggnad så där behövs olika former av stöd.

I en utvärdering av landsbygds- och regionalfondsprogrammen, beställd av Tillväxtverket och Jordbruksverket, beskrivs fiberanslutning vara "lika viktigt som vägar och elektricitet". I telefonenkäten anger 62 procent av företagarna som fått tillgång till fiberanslutning att det har stor eller mycket stor betydelse för företaget.

Under pandemin har många flyttat sin arbetsplats till bostaden och ibland även till fritidshus och sommarställen på landsbygden. För de som under en begränsad period, av skäl relaterat till pandemirestriktioner mer eller mindre tvingats flytta sin arbetsplats har det kanske fungerat att hanka sig fram med en svajig mobiluppkoppling. Det vi ser framför oss nu är att många kommer vilja fortsätta jobba delar av sin arbetstid från annan plats än kontoret. Det kommer att ytterligare öka kraven på ett utbyggt fibernät.

Det finns exempel från landsbygden där företag eller bostäder som ligger långt ifrån ett fibernät i sin kommun men nära till ett fibernät i en annan kommun inte får ansluta sig till det befintliga nätet i grannkommunen. Sådana effekter vill KD hitta lösningar för att kunna undvika, inte bara för att skynda på möjligheten för fler att kunna ansluta fastigheten till fibernätet men också för att det skulle spara pengar och resurser.

Sverige är ett stort land och det är troligen inte ekonomiskt försvarbart att satsa på fiber till varje hushåll, då behöver andra lösningar användas. Det är också viktigt att inte ta bort befintligt kopparnät förrän annan teknik finns på plats för att inte missgynna de som bor på landsbygden.

KD VILL: Se ett fortsatt stöd för utbyggnad av bredband på landsbygden för att ge alla medborgare möjlighet att bo och driva företag i hela landet

KD VILL: Möjliggöra fiberanslutning över kommungränser

TRYGGHETEN

Vi har för få poliser på landsbygden. På alltför många håll i Sverige är det alldeles för långt till närmaste polis. Det handlar inte bara om ensligt belägna gårdar, utan om hela samhällen där medborgare ser att den polisiära frånvaron medför en otrygghet och utsatthet. Vi vill anställa 10 000 fler poliser. För att snabbare nå fler poliser föreslår vi en ettårig utbildning. Den ska utformas så att man efter den kan gå ut i tjänst på en ny polisanställningsform eller fortsätta studierna likt nuvarande polisutbildning. Vi föreslår också att både kommun och stat ska kunna finansiera tjänsterna men att Polismyndigheten är huvudman.

INTERNATIONELLA BROTTSNÄTVERK

Internationella brottsnätverk, i dagligt tal utländska stöldligor, beräknas enligt Svensk Försäkring (2017) årligen föra ut stöldgods ur Sverige för mellan 1,25 och 1,8 miljarder kronor. Det är nästan lika mycket som Tullverkets hela budget, som var 2,13 miljarder år 2020. De siffrorna visar på samhällsnyttan med att ge tullen mer resurser samt ett uttalat uppdrag att kontrollera gods som lämnar landet. De sedan halvårsskiftet 2021 utökade befogenheterna att kvarhålla misstänkt stöldgods ger inte tullen någon rätt att aktivt leta efter stöldgods

utan det måste påträffas vid kontroll av utförselreglerat gods, vilket stöldgods inte är. Även Gränspolisens behöver stärkas i sitt uppdrag att bevaka gods på väg ut ur landet.

KD VILL: Stärka tullen genom ett utökat uppdrag och större befogenheter i dess uppdrag att kontrollera misstänkt stöldgods på väg ut ur landet

POLISEN PÅ LANDSBYGDEN

Polisen blir allt mer frånvarande på landsbygden och i mindre orter. En undersökning gjord av P4-kanalerna i Västra Sverige visar att mer än hälften av alla polisstationer i Västra Götalands län försvunnit under perioden 2000 – 2020. Många ärenden som allmänheten har med polisen kan såklart skötas digitalt men för hela samhället är det viktigt att medborgarna även ser en polis i det område man bor. Annars finns risken att medborgargården försöker upprätthålla lag och ordning, inte minst vid tillfällen med upprepade inbrott i bostäder och verksamheter och långa uttryckningstider hos polisen.

KD VILL: Stärka polisens lokala förankring bl.a. genom ett närmare samarbete mellan polis och kommun

STÄRKT NÖDVÄRNSRÄTT

“Det finns en rad uppmärksammade exempel på hur nödvärnsrättens utformning idag inte räcker och där tillämpningen av lagen kommit att bli mindre fördelaktig för dem som utövar nödvärn. Gårdsägare som blivit angripna i sitt hem och företag utsatta för upprepade trakasserier har, i försök att försvara sitt hem eller sin egendom, i stället själva dömts. När ett företag eller någons hem ligger ensligt kan det ta lång tid för polisen att ingripa och upprätta ordning vid plötsliga hot. En stärkt nödvärnsrätt ska inte ses som ett sätt att urvattna rättsstaten och våldsmonopolet. I stället borde det däremot göras en översyn av nödvärnsrätten i syfte att stärka den så att tillämpningen av lagen också fungerar i praktiken.

KD VILL: Stärka nödvärnsrätten

ENERGIFRÅGAN

Energifrågan har vintern 2021 - 2022 blivit väldigt aktuell eftersom elpriserna stigit snabbt och nått unikt höga nivåer. Den osäkerhet som i skrivande stund råder på grund av Rysslands invasion av Ukraina gör att det är ytterst oklart om och i så fall när priserna kan stabilisera sig på en lägre nivå. Situationen visar på behovet av en hög nivå av inhemsk elproduktion.

TILLGÅNG TILL STABIL ELFÖRSÖRJNING

Landsbygdsboende och landsbygdsföretagare är lika beroende av en stabil och leveranssäker elförsörjning som övriga samhället. På många platser vet man att elavbrott förekommer med oregelbunden regelbundenhet och har då tillgång till reservel. Leveranssäkerheten beror på två faktorer; Produktionen och elnätets kvalitet. Kristdemokraterna ser att båda delarna svajar. Kärnkraften kommer fortsatt att vara viktig i den svenska elmixen, både för att trygga elproduktionen och att minska utsläppen av klimatgaser. Krav på förnybar produktion ger inga incitament att hålla igång befintlig eller planera ny kärnkraft. Fossilfri bör vara det viktigaste målet i regeringens politik.

I Kristdemokraternas politik ser vi framför oss en fördelning där vattenkraft, kärnkraft, sol/vindkraft står för ungefär varsin tredjedel av elproduktionen.

KD VILL: Att Sverige ska ge kärnkraften långsiktiga villkor och ett första steg är att ha mål om fossilfri energiproduktion

VEM SKA BETALA FÖR ELNÄTET?

Idag finns en underkapacitet att överföra el från norr till söder. En större elförbrukning kräver överföringskapacitet då mycket av produktionen sker i norr. Konsumenterna betalar nätavgifter för elen men markägare "betalar" dessutom genom en låg ersättning för ledningarna som passerar fastigheten. Vanligtvis tilldelas nätägaren ledningsrätt och markägaren får en engångsersättning trots att skogsproduktionen kan bli helt obefintlig på stora områden under hela tiden ledningen finns. Är det jordbruksmark blir störningen istället stolpar och stag som försvårar odling och kan omöjliggöra bevattning av grödan. Dessa nämnda olägenheter gör att processen att bygga nya ledningar drar ut på tiden p.g.a. otaliga överklagningar från berörda markägare. Genom en modell där markägaren också får en årlig ersättning bör konflikterna minska och projektering av nya ledningar gå snabbare. Åtminstone stam- och regionnäten bör omfattas av denna modell. Hur det ska utformas för att hitta en rimlig nivå behöver grundligt utredas.

Nedgrävda ledningar medför mindre påverkan på framförallt skogsbruk så även om det är en dyrare teknik kan det kompenseras genom att skogsbruket kan fortsätta. Det ger inkomster för markägaren och en positiv klimateffekt. En nedgrävd ledning skulle alltså inte medföra att nätägaren behöver betala lika hög årlig ersättning till markägaren.

Hela intrångsersättningsprincipen bygger på en historisk kontext där en statlig aktör skulle göra anspråk på en markägares mark för att dra fram någon form av infrastruktur som en del av allmännyttan. Ytterst fanns alltid i botten expropriationsverktyget. Det är rimligt att i takt med att allt mera infrastruktur drivs av privata aktörer, inte sällan med utländska anonyma aktieägare, så ska inte dessa kunna ianspråkta mark där man för en förhållandevis liten engångsersättning får tillgång till och skapa olägenhet för en brukare under många år. Inom vindkraftbranschen förekommer att vissa exploatörer gör frivilliga uppgörelsen som gör att markägare får procentuell del av arrendet, även för grannars mark, vars mark hamnar inom verkets vindupptagningsområde.

KD VILL: Utreda hur en modell för ersättning till markägare som berörs av elledningar kan utformas

DEN FÖRNYBARA ELPRODUKTIONENS EFFEKTER PÅ ELNÄTET OCH NÄRBOENDE

Utbyggnaden av sol- och vindkraft har gått fort de senaste åren. Det är bra med den förnybara energin men det finns ett antal nackdelar. Att produktionen fluktuerar så mycket beroende på om det blåser eller är solsken ställer höga krav på övriga delar av elproduktionen. Vatten- och kärnkraft måste dimensioneras för att klara de toppar i elförbrukningen som sker t.ex. kalla vintermornar när det varken blåser eller solen skiner. Det ställer höga krav också på överföringskapaciteten och övriga tekniska komponenter i elnätet.

Vindkraftverken är i ständig utveckling. Verk med totalhöjder på långt över 200 meter ger påverkan för stora geografiska områden. Vingarnas rörelse ger en för många störd skyline, de ger upphov till störande skuggor och blänk för boende, de röda lamporna och på vissa verk även vita blixtljus är ytterligare störande faktorer, liksom ljudet. Även djurlivet påverkas på liknande sätt som människor men även rent fysiskt då fåglar kan träffas och dödas av vingen.

Vindkraften byggs oftast i stora parker, där ingreppen i miljön blir stora genom det speciella vägnät som behövs vid etableringen och genom vindkraftens placering. Boende i området drabbas av tidigare nämnda olägenheter vilket ger en påverkan på fastighetspriserna. Det är svårt att säga hur stor påverkan men den finns. Dessa saker gör att opinionen i området nästan alltid blir högljudd då befolkningen känner att de har små möjligheter att påverka sin situation. På vissa håll erbjuder vindkraftsexploaterarna en så kallad "bygdepeng" där föreningar får eller kan söka bidrag. Vi anser modellen förkastlig då det enligt vårt sätt att se måste vara den som drabbas som får ersättning, inte en förening som kanske inte ens berörs av vindkraftverket.

Idag finns ingen riktigt bra praxis hur nära en fastighetsgräns eller ett bostadshus ett vindkraftverk får placeras. Vi vill utreda hur en praxis bör se ut där både minimiavstånd fastställs men även hur en ersättningsmodell kan utformas för att de som drabbas ska kunna kompenseras. Vår utgångspunkt är att en praxis ej ska ha fasta antal meter utan den ska grunda sig på en faktor som multipliceras med verkets totalhöjd.

När det gäller vattenkraft, och på senare år även sol- och vindkraft, finns önskemål och krav från kommuner med stor produktion att de ska få en större del av det ekonomiska resultat som genereras. Med dagens modell där företag beskattas i den kommun de har sitt säte missgynnas landsorts- och glesbygdskommuner som har det stora intrånget av produktionen samtidigt som det sällan innebär så stort tillskott till kommunens arbetsmarknad. Vi vill utreda hur även kommunerna där produktionen sker ska kunna få del av det ekonomiska resultatet.

Att bygga vindkraftsverk till havs ger en stabilare elproduktion då det är fler blåsiga timmar per år till havs än på land. Jämfört med landbaserad vindkraft blir elen dyrare på grund av att byggandet och nätanslutning kostar mer än på land. För att öka takten i utbyggnaden vill regeringen subventionera genom att bekosta företagets anslutningsavgift. Vi anser att utbyggnaden ska ske på marknadsmässiga villkor och utan subventioner. Så med en trovärdig finansiering och beviljat miljötillstånd har KD inget emot havsbaserad vindkraft.

KD VILL: Att alla kraftslag ska bära sina egna kostnader, icke planerbar effekt kostar pengar att hantera

KD VILL: Utreda hur en modell för ersättning till fastighetsägare och boende som påverkas av vindkraft kan utformas på bästa sätt

KD VILL: Utreda hur de kommuner där energin produceras ska kunna få del av det ekonomiska resultatet

SMÅSKALIG VATTENKRAFT

Den småskaliga vattenkraften vi har kvar i landet grundades i svensk industrialisering genom kraft till kvarnar och smedjor. När elektrifieringen kom byggdes många anläggningar om för att producera el. Kristdemokraterna ser den småskaliga vattenkraften som en viktig del i den svenska elproduktionen, inte minst med tanke på en utökad produktion av icke planerbar kraft (sol och el).

Av Sveriges drygt 1300 vattenförekomster med olika typer av mänskligt reglerade flöden är det bara 56 som kategoriserats som Kraftigt Modifierade Vatten (KMV). Dessa 56 är stora kraftverk med en viktig roll i Sveriges energiförsörjning. Med tanke på den allt viktigare uppgift även mindre kraftverk får att upprätthålla energibalansen i elnätet i takt med att mer sol- och vindkraft produceras bör även mindre anläggningar kunna klassas som KMV.

Rättigheterna fick en plötslig vändning runt 2010. I nya domslut betraktades anläggningarna plötsligt förbjudna vilket blev starten på en mängd förelägganden om att ansöka om tillstånd för verksamheten.

Hela branschen hamnade i en svår sits och tvingades anlita dyra konsulter och advokater för att bevisa anläggningens juridiska status. Många oroade sig för både hus och hem då verksamheterna ofta drivs som enskilt företag

Efter mycket kritik reagerade lagstiftaren och nu är verksamheterna på gång in i en ny prövning enligt nya miljövillkor. Det är mycket viktigt att miljö kvalitetsnormen hamnar på en rimlig ambitionsnivå. Fram till dess nya normer och regler fastställs så verksamheter kan prövas enligt dem bör den process som sattes igång för drygt tio år sedan pausas.

KD VILL: Att all vattenkraft, inklusive den småskaliga, skall utvecklas istället för att avvecklas

KD VILL: Att alla möjligheter till undantag i EU:s ramdirektiv för vatten (Vattendirektivet) utnyttjas för att kunna behålla så mycket småskalig vattenkraft som möjligt

KD VILL: Att till dess undantagen är fastställda och det är klart hur överprövning av vattendirektivet ska ske pausa hela processen

BOENDE PÅ LANDSBYGDEN

Många människor vill skapa sitt eget boende på landsbygden. Tyvärr finns det ofta hinder av olika slag. Kristdemokraterna vill skapa möjligheter för folk att förverkliga sina drömmar. Samhället ska ge förutsättningar att leva på landsbygden, förutsättningar i form av skola och grundläggande samhällsservice.

BEBYGGELSE

För att bostadsföretag ska få ett ökat intresse att bygga ser vi behov av att förändra reglerna kring nedskrivningar då bostaden ibland har ett lägre marknadsvärde än produktionskostnaden direkt när den är färdigställd. Det skulle öka möjligheterna till finansiering.

Regler kring utformningen av avlopp behöver radikalt förändras. Tyvärr har vi en lagstiftning, men framförallt tillämpning, i många kommuner som fördyrar avloppsanläggningarna avsevärt med små eller inga fördelar för miljön. Otaliga är exemplen där boende känner sig fullständigt överkörda av kommunernas miljö- och hälsoskyddsinspektörer i just frågan om enskilda avlopp.

KD VILL: Förändra reglerna för avskrivning av bostäder

KD VILL: Göra en större översyn av hela frågan kring enskilda avlopp

SAMHÄLLSSERVICE/VÅRD/OMSORG/SKOLA

Det finns många komponenter som är viktiga för att göra en bygd levande. Två av de viktigaste är skolan och affären. Men inget säger att skolan måste vara kommunal, däremot behöver friskolor som drivs med lågt elevunderlag i småorter ett särskilt stöd från kommunen, inte nödvändigt ekonomiskt stöd. De som lever i kommun- eller regiongränser behöver ges möjlighet till bl.a. skola, vård eller omsorg i grannregionen. Utan en fungerande skola blir det svårt att locka barnfamiljer ut på landet.

Kristdemokraterna anser att Polisen och de viktigaste statliga myndigheterna, exempelvis Försäkringskassan, ska finnas tillgängliga i hela landet. Även tillgång till vård och olika typer av omsorg är väsentlig för människors, oavsett ålder, möjligheter och vilja att bosätta sig och bo kvar på landsbygden.

En så basal sak som barnens årliga tandläkarbesök skulle kunna underlättas för familjerna om regionerna hade en tandläkarbuss som åkte ut till skolorna och kontrollerade alla elevers tänder samtidigt. Som det är nu måste föräldrarna ofta ta ledigt från jobbet, åka och hämta barnet, vara med på en undersökning som kanske bara tar fem-tio minuter och sedan skjutsa tillbaks till skolan och åter till jobbet. Det kan ta en stor del av arbetsdagen när själva ärendet bara tar några minuter. Kanske skulle det även gå att ha ambuleringe vårdcentraler, något som särskilt äldre kan ha nytta av. En sådan tandläkar- eller "vårdcentralsbuss" kan med fördel disponeras av flera regioner för att få ett ordentligt utnyttjande av den.

Vården är ojämlig i dagens Sverige. Vi anser att staten, inte 21 regioner, ska ha ansvaret för vården.

Det bör underlättas för läkare boende på landsbygden att fungera som bygdens husläkare genom att ha egen praktik i anslutning till bostaden eller i annan lokal på orten. Att på det viset, på läkarens eget initiativ, decentralisera delar av primärvården är positivt för patienten och kan underlätta boendet i lands- och glesbygd.

KD VILL: Uppmuntra boende på landsbygden genom att kommuner tillhandahåller basal service till invånarna. Särskilda ekonomiska stöd kan behövas till ett antal kommuner för att inte avfolkningen ska skyndas på

KD VILL: Ha jämlik vård i hela landet – avskaffa regionernas sjukvårdsansvar

KD VILL: Öka tillgängligheten till vård på landsbygden genom exempelvis ambuleringe vårdcentraler

KD VILL: Uppmuntra kommuner och regioner till nytänkande och än mer samarbete över gränserna

STRANDSKYDD OCH BIOTOPSKYDD

Sverige har 42 000 mil strandlinje, till stora delar står den helt orörd. Samtidigt konstateras i många kommuner runt om i Sverige ett vikande befolkningsunderlag. För att öka attraktionskraften i att bosätta sig utanför storstäderna behöver det bli avsevärt enklare att få bygga hus i sjönära lägen i de glest befolkade delarna av landet. Regelverket måste reformeras i grunden. Dagens regelverk, vilar på principen "allt som inte uttryckligen är tillåtet är förbjudet". Denna hållning behöver vändas helt om och utgå från ett minimum. Dagens 300-metersregel bör ersättas med en 50-metersregel. Regelverket bör bygga på att områden som ska ha ett särskilt skydd pekas ut, liksom områden där en restriktiv hållning bör intas. För glest befolkade områden bör istället bebyggelse vara tillåten, förutom i områden som genom beslut pekas ut som skyddsvärda. Även verksamheter kommer att ha stor nytta av ett reformerat strandskydd.

I november 2021 beslutade regeringen om en lagrådsremiss kring ett mer differentierat strandskydd. Utredningen som lagrådsremissen grundar sig på är steg i den riktning KD

arbetar men även om det landar i en klok lagstiftning måste den kommande tillämpningen att följas upp så att vi ser de positiva effekter som behövs.

Biotopskyddet ger ett starkt och allmänt skydd till vissa utpekade biotoper, t.ex. allé, småvatten och våtmark i jordbruksmark, odlingsröse i jordbruksmark, åkerholme och stenmur. Därutöver kan enskilda biotoper också skyddas. Just biotopskyddet är för många på landsbygden ett varnande exempel där politiken och myndighetsutövningen kört i diket flera gånger. På 70-talet kunde lantbrukare få rationaliseringsstöd för att ta bort stenrösen eller lägga igen diken. Detta är idag brott mot miljöbalken. Den lantbrukare som plockar bort sten från åkermark, lägger dem i åkerkanten för att samla ihop fler stenar följande säsong hamnar i den absurda situationen att efter ett år så är stenarna biotopskyddade och får alltså inte flyttas. Stenmurar som omöjliggör en rationell drift får som regel inte tas bort och för att ens ta bort så mycket att det går att passera med moderna jordbruksmaskiner krävs ett omfattande dispensförfarande. När regler tolkas orimligt strikt så tappar företagare och privatpersoner förtroendet för myndigheter och lagstiftning, något som riskerar att ge allvarliga följder för hela samhället på sikt. När det gäller stenmurar kan följden av en strikt tillämpning resultera i att marken slutar brukas och då mister biotopen istället hela sin funktion.

KD VILL: Reformera strandskyddsregelverket för att underlätta byggande där det nu råder strandskydd

KD VILL: Att biotopskyddsreglerna tillämpas på ett sätt att de inte motverkar sitt syfte

ALLEMANSRÄTTEN

Många barn och unga växer idag upp i stadsmiljö utan naturlig koppling till landsbygden. Förståelsen för landsbygdens och markägarnas villkor är liten och i vissa fall saknas respekt för och kunskap om naturen. Urbaniseringen har medfört nya behov, krav och förväntningar på naturen. Den allmänna kunskapen om allemansrätten behöver förbättras.

Nya näringar har vuxit fram, vilka i sig är positiva för landsbygden men som måste bedrivas med respekt för äganderätten och i samverkan med markägare. Allemansrätten behöver utredas utifrån huruvida gällande lagstiftning bättre kan anpassas efter allmänhetens och markägarnas behov. Detta berör även de angränsade lagarna såsom terrängkörningslagen, jaktlagen, lagstiftningen kring skadegörelse och nedskräpning med flera. Utredningen bör klargöra gränsdragningsproblematiken mellan äganderätten och allemansrätten.

KD VILL: Utredda allemansrätten utifrån huruvida gällande lagstiftning bättre kan anpassas efter allmänhetens och markägarnas behov. Utredningen ska även beakta angränsade lagar

JAKTENS VILLKOR

Jakten fyller flera viktiga funktioner. Det ger en ökad förståelse för djur och natur i breda befolkningsgrupper, att vara ute i naturen är bra för folkhälsan, men framförallt är det ett viktigt instrument för att hålla viltstammarna på en lämplig nivå. Annars skulle såväl viltolyckor i trafiken som skador på jord- och skogsbruk vara orimliga. Även viltet skulle lida om stammarna var för stora.

DET ALLMÄNNA UPPDRAGET

Svenska Jägareförbundet har sedan 1938 haft vad som kallas det Allmänna uppdraget med förvaltning av våra viltstammar. Denna ordning omkullkastades den 7 januari då regeringen

abrupt beslutade att bryta det tidigare så hyllade samarbetet med folkrörelsen Svenska Jägareförbundet. Under en rad år har Viltvårdsfonden dit jägarna betalar en årlig jaktavgift successivt urholkats. Allt mer pengar går till myndighetsutövning och andra ändamål än vad huvudsyftet är. Exempelvis ska jägarnas insatta pengar ur viltvårdsfonden inte finansiera organisationer som vill motverka jakten.

Naturvårdsverket vill göra omfattande förändringar i uppdraget och vill även lägga ut uppdraget på upphandling. Vi har svårt att se hur några andra organisationer skulle kunna klara av att utföra det omfattande uppdraget med tanke på den breda kompetens inom jakt och viltvård som behövs.

KD VILL: Fortsatt låta Svenska Jägareförbundet sköta det allmänna uppdraget kring viltförvaltning

BALANSEN I VILTFÖRVALTNINGSDELEGATIONERNA

För några år sedan ändrade den rödgröna regeringen sammansättningen i viltförvaltningsdelegationerna vid landets länsstyrelser. Därigenom fick miljö- och naturvårdsintresset ett oproportionerligt inflytande i förhållande till jaktintresset. Balansen i viltförvaltningsdelegationernas sammansättning bör återställas.

KD VILL: Återställa balansen mellan jakt-, miljö- och naturvårdsintressen i viltförvaltningsdelegationerna

KD VILL: Att de pengar som staten tar in via jaktkort enbart skall gå till de organisationer som tillvaratar jägarnas intresse.

NORRA SVERIGES KONFLIKTER

Det s.k. Girjasålet har fått ett avgörande där man har provat vem som har rätt att upplåta jakt och fiske ovan odlingsgränsen inom samebyns område. Domslutet har medfört att Girjas sameby nu kontrollerar rätten till jakt, fiske och uppehälle inom sitt stora område. Många boende i norra Sverige fruktar att denna rättighet också kan ges andra samebyar. Möjligheten till jakt begränsas då starkt och många är vittnesbördet om de motsättningar som uppstått till följd av Girjasdomen. Rennäringslagen bör inte stå i vägen för allas lika rättigheter i Sverige. Domens konsekvenser behöver analyseras och föreslå ändringar i lagen på de punkter som krävs för att allmänheten ska ges samma tillgång till fjällen och det fjällen ger i form av bl.a. fisk och vilt.

KD VILL: Att den parlamentarisk kommitté som nu tittar på frågan ska säkerställa att medborgare inte exkluderas möjligheten till jakt och fiske

GOD MYNDIGHETSUTÖVNING

Den svenska rättsstaten är grunden för vårt, på det stora hela, väl fungerande samhälle. Myndighetsutövningen styrs av Förvaltningslagen som på ett juridiskt språk bl.a. beskriver det självklara; att myndighetspersoner är anställda för att utföra ett uppdrag och måste sätta sina egna intressen och övertygelser åt sidan.

Tyvärr upplever både privatpersoner och företagare många gånger en stelbent hantering av de ärenden man har hos en myndighet. Vi tror att det bland annat kan ha sin grund i en osäkerhet kring hur bedömningar och avvägningar kan göras. Med handläggare som har en ”möjlighetsinställning”, inom ramen för gällande lagar och regler, i arbetet kan vi se fram

emot fler positiva beslut, ett mer blomstrande näringsliv och medborgare som kan förverkliga fler av sina och familjens drömmar.

En mer möjlighetsinriktad myndighetsutövning är i princip helt gratis. Även om det initialt behövs internutbildning och vägledning så kommer det att spara mångfalt genom att antalet överklagningar sjunker. Det sparar pengar för både myndigheter, domstolar och privatpersoner/företag. Skatteverkets förändringsresa i ämnet beskrivs i boken *"Från fruktad skattefogde till omtyckt servicemyndighet"*.

Kristdemokraterna anser att det blir kontraproduktivt att ställa så höga krav på våra företagare att de inte klarar konkurrensen med följd att vi tappar arbetstillfällena och skatteintäkter men istället måste importera livsmedel och andra produkter som producerats med de "låga krav" vi inte godkänner här. Vi anser att det ska krävas en konsekvensutredning för att ställa högre krav i Sverige än i våra konkurrentländer.

KD VILL: Återinföra tjänstemannaansvaret samt ställa krav att myndighetschefer på alla nivåer ser till att underställd personal som uppenbart brister i sin opartiskhet eller service inte får handlägga enskilda ärenden

KD VILL: Ge myndighetsanställda bättre möjlighet till fortbildning för att öka tryggheten i sina bedömningar

KD VILL: Ställa krav på en konsekvensutredning innan Sverige ställer högre krav än vad EU kräver

TILLSTÅNDSPRÖVNING

Processen att få ett miljötillstånd upplevs av många företagare som tidsödande, osäker och utan givna förutsättningar. En undersökning av Lovang Lantbrukskonsult gjord bland djurhållande företag visar att bland ett antal utvalda länsstyrelser varierade antalet punkter där verksamhetsutövaren har särskilda krav mellan 9 och 24 punkter. Detta gör att även om företaget anlitar konsult hjälp för att ta fram underlag blir det ofta många turer med kompletteringar av underlag, vilket försenar och fördyrar ambitionerna att starta eller utöka verksamheten. Samma undersökning visar att tiden för miljöprövningen varierat mellan 260–1383 dagar från ansökan till beslut. (9 månader – 46 månader)

När det gäller djurhållning är en miljöprövning för de flesta Länsstyrelser/Miljöprövningsdelegationer en sällanhändelse. Prövningen bör därför koncentreras till färre miljöprövningsdelegationer. Detta ska ge en mer enhetlig rättstillämpning, underlätta för specialisering av miljösakkunniga och effektivisera prövningen. Det finns ingen samlad statistik på antalet miljöprövningar inom de gröna näringarna som görs årligen. År 2017 fanns ungefär 100 tillståndspliktiga mjölkgårdar och år 2021 fanns 316 tillståndspliktiga gris- eller fjäderfä företag.

Många av de olikheter som redovisats ovan beror på en ovana och osäkerhet kring miljöprövningsprocessen på myndigheten. Om Naturvårdsverket skapar ett antal sektorsspecifika vägledningar med de krav som ska ställas vid miljöprövningar skulle processen bli snabbare, billigare och mer rättssäker. Vägledningar skulle kunna finnas inom t.ex. områdena skrothantering, bensinmackar och lantbruk. Vägledningen skulle möjliggöra en betydligt snabbare process och vi anser att från att en ansökan är fullständig till dess ett miljötillstånd utfärdas ska tolv månader vara max längd när det gäller den typ av företag.

Vi vill ta bort kravet på samrådsförfarande för anmälningspliktig verksamhet. Den anmälningspliktiga verksamheten betraktas som mindre miljöpåfrestande. Kravet på samrådsförfarande innebär extra kostnader för den enskilde och det tar längre tid att genomföra verksamhetsförändringar.

KD VILL: Koncentrera handläggning och beslut till några utvalda miljöprövningsdelegationer

KD VILL: Att Naturvårdsverket tar fram sektorsspecifika vägledningar för miljöprövningen inom ett antal olika verksamheter

KD VILL: Införa en regel om att ett miljöprövningsärende för små företag ej får ta längre tid än tolv månader

EXEMPEL PÅ MINDRE LYCKAD POLITIK OCH MYNDIGHETSUTÖVNING

Dessa saker nedan är sådant som riskerar att bli eller redan är onödiga och byråkratiska pålagor på företag och privatpersoner. Vi Kristdemokrater tror inte att allt blir bättre bara för att det förs register eller ställs hårdare krav på dokumentation och kunskap. Vi tror att de allra flesta vill göra rätt, något som också Skatteverket bekräftar i boken *"Från fruktad skattefogde till omtyckt servicemyndighet"* som beskriver hur de arbetat fokuserat under många år för att förändra medarbetarnas syn på sitt uppdrag.

- **Registerkrav för arbetsmaskiner:** Efter en uppgörelse inom januariavtalet har regeringen gett Transportstyrelsen ett uppdrag att utreda förutsättningarna för utökade registerkrav på arbetsmaskiner. Självklart ska Transportstyrelsen göra ett bra jobb och i en inledande utredning undersöktes vilka andra medlemsstater som hade ett liknande register, vilket resulterade i svaret "ingen". Kristdemokraterna anser att Sveriges politiker och myndigheter inte ska belasta våra företagare med krav som ej ställs i konkrentländer, när det inte har någon avgörande funktion för klimat, miljö, arbetsmiljö eller andra för oss i Sverige viktiga värden.
- **Avfallsregister:** I november 2020 inrättade Naturvårdsverket ett register enligt EU:s avfallsdirektiv (2008/98/EG). Bl.a. Finland och Danmark har infört samma register men på ett helt annat sätt. Direktivet anger att *"Det är nödvändigt att skilja mellan tillfällig lagring av avfall i väntan på insamling, insamling av avfall och lagring av avfall i väntan på behandling. Verksamhetsutövare som producerar avfall i sin verksamhet bör inte anses syssla med avfallshantering och omfattas av krav på tillstånd för lagring av avfallet i väntan på dess insamling."* I Sverige ska nu alla verksamheter där avfall uppkommer rapportera in sitt avfall till Naturvårdsverkets register inom 2 dagar. Finland och Danmark ställer kravet bara på de företag som lagrar avfall, inte mackar, lantbrukare m.fl. verksamheter
- **Certifierad pannskötare:** Arbetsmiljöverket ställer sedan något år tillbaks krav att alla verksamheter som har en viss typ och storlek av panna måste ha en certifierad pannskötare för att få använda pannan. Denna typ av pannor är vanliga inom jordbruk och trädgårdsverksamhet. Kurs och prov för att bli pannskötare är 2-3 dagar lång och kostar omkring 15 000 kr. Syftet är att den som sköter pannan ska veta hur denne ska agera i händelse av fel som skulle kunna bygga upp ett farligt tryck i pannan. Branschen anser att kravet är allt för hårt av den enkla anledningen att ingen någonsin hört talas om en olycka av den typ som kursen är menad att ge kunskap om. Uppenbarligen ställer Arbetsmiljöverket oproportionerliga krav som helt utan nytta lägger på verksamheter stora kostnader. När detta skrivs har verket tillfälligt pausat kravet men många hundratals verksamheter inom de gröna näringarna oroas för hur länge amnestin ska gälla.

- **Oordningen i skogen:** Den svenska artskyddsförordningen skiljer sig från EU:s direktiv (art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet), eftersom Sverige slagit ihop bestämmelserna om arter och fåglar. Artskyddet gäller hotade arter medan fågeldirektivet omfattar alla fåglar. Enligt fågeldirektivet ska samtliga fågelarter bevaras på populationsnivå (alltså inte på "individnivå"). Med den nya svenska tolkningen, där alla fåglar behandlas som om de vore hotade, innebär detta att man inte avsiktligt får störa någon vild fågel ej heller skada enskilda fåglars viloplatsar.
- **Skärpt miljökontroll vid fordonsbesiktning:** I februari 2022 gav regeringen Transportstyrelsen i uppdrag att se över förutsättningarna för skärpt miljökontroll vid besiktning. Bakgrunden till uppdraget är bland annat att moderna bilar har så låga utsläpp att dagens mätmetoder inte kan mäta dem. Förbränningsmotorerna blir allt bättre så det finns en stor tveksamhet i miljönyttan att utreda och sedan sannolikt alla besiktningstationer skulle tvingas byta mätutrustning när nuvarande utrustning redan fångar upp de motorer som av en eller annan anledning avviker från kraven.

